

Náučný chodník Bardejovské kúpele - Zborovský hradný vrch

Kraj:	Prešovský
Okres:	Bardejov
Geomorfologické jednotky:	Busov a Ondavská vrchovina
Geologická jednotka:	flyšové pásmo
Chránené územie:	prírodná rezervácia Zborovský hradný vrch
Prístup:	bus Bardejovské Kúpele
Východisko:	Bardejovské Kúpele, centrum
Trasa:	Bardejovské Kúpele - Pod Magurou - Zborov, podhradie - Zborovský hrad - Dlhá Lúka - Bardejovské Kúpele
Dĺžka, prevýšenie:	15 km, prevýšenie 480 m
Čas prechodu:	5 h
Počet zastávok:	6
Náročnosť:	stredne náročný

Zameranie chodníka: prírodovedné, ochranárske, kultúrno-historické

Typ chodníka: samoobslužný, okružný, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa je zväčša súběžná so žltou turistickou značkou, prepojenie je na červenú značku (Cestu hrdinov SNP, Európsku diaľkovú turistickú trasu E8).

Rok otvorenia: 1989, 1996 rekonštrukcia

Aktuálny stav: Informačné panely zväčša chýbajú (2021).

Textový sprievodca: Sprievodca Náučný chodník Bardejovské Kúpele – Zborovský hradný vrch (1988)

Kontakt: ŠOP SR – Regionálne centrum ochrany prírody Prešov, Švábska 4, 080 05 Prešov, tel. 051 / 7732 713

Poznámky: (1) Záverečný, asi 3,5 km dlhý, úsek náučného chodníka medzi Dlhou Lúkou a Bardejovskými Kúpeľmi vedie (mimo turistickej značky) po ceste. (2) V okolí Bardejovských Kúpeľov vedie tiež lesnícky náučný chodník Čierna mláka s tromi trasami a náučný chodník Sisi a jej zastavenia.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie a vlastivednú exkurziu.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Bardejovské Kúpele. Balneologické i klimatické kúpele severne od Bardejova, ako jeho mestská časť, na kontakte Ondavskej vrchoviny a Busova. Ich vznik podmienili vývery prírodných liečivých minerálnych vôd typu alkalicko-slaných, železnatých kyseliek. Najstaršia písomná zmienka o prameňoch je z roku 1247. Táto skorá informácia je dôsledkom ich polohy pri významnej osade – Bardejove – ako aj obchodnej trase spájajúcej Stredomorie a Balt. Začiatkom 19. storočia patrili kúpele k najvyhladávanejším v Uhorsku. V kúpeľoch letovala Mária Lujza, dcéra cisára Františka I., neskôr druhá manželka cisára Napoleona, ruský cár Alexander I. i manželka cisára Františka Jozefa I., Alžbeta. Vyvierajú tu 17 prameňov. V centrálnej parkovej časti kúpeľov je šesť prameňov minerálnych vôd. Voda prameňov „Hlavný“, „Lekársky“ a „Herkules“ je hydrouhličitanovo-chloridová, sodná, železnatá, uhličitá, hypotonická, studená. Voda prameňa „Alžbeta“ je hydrouhličitanovo-chloridová, sodno-vápenatá, železnatá, uhličitá, hypotonická, studená. Vysoko mineralizované pramene s obsahom oxidu uhličitého sa používajú na pitné kúry, liečebné kúpele a inhalačnú liečbu.

Skanzen – Múzeum ľudovej architektúry v Bardejovských Kúpeľoch. Najstarší skanzen na Slovensku, dnes pobočka Šarišského múzea. Sprístupnený bol v roku 1965. V areáli sa nachádza 24 objektov štyroch druhov: obytné zrubové domy, hospodárske stavby, technické stavby a sakrálne stavby, ktoré predstavujú architektúru slovenského a rusínskeho obyvateľstva z Horného Šariša a Horného Zemplína. Jedným z najcennejších exponátov je drevený kostolík z roku 1766 s prvkami byzantskej architektúry privezený z obce Zboj. Skanzen je celoročne prístupný.

Národná prírodná rezervácia Stebnicka Magura. Chránené územie severne od Bardejova v pohorí Busov na severovýchodných svahoch masívu Stebnickej Magury a Ostrieža vyhlásené v roku 1964 na ochranu prirodzených, miestami až pralesových lesných porastov buka, jedle a javora, ktoré predstavujú fytoecologicky a floristicky jedinečnú ukážku prirodzených a pôvodných spoločenstiev najvyšších polôh Nízkyh Beskýd.

Zborov. Obec na sever od Bardejova na severozápade Ondavskej vrchoviny v údolí Kamenca. Prvá písomná zmienka z roku 1355. Počas prvej svetovej vojny bola svedkom najťažších bojov na území Slovenska. Južne nad obcou sú ruiny **hradu Zborov** (aj Makovica) z prvej polovice 14. storočia,

postaveného na ochranu uhorského pohraničia a obchodnej cesty do Poľska. Prvá písomná správa o ňom pochádza z roku 1347. Patril rôznym šľachtickým rodinám, naposledy Rákociovcom, ktorí ho kúpili v roku 1601. V období stavovských povstaní ho napadlo cisárske vojsko a v roku 1684 ho zbúralo. Počas prvej svetovej vojny ho poškodili boje medzi Rusmi a Rakúšanmi. Hrad je voľne prístupný. Hrad stojí na výraznej krajinnej dominante so zachovalou typickou vegetáciou jedľových bučín, ktorá je od roku 1926 chránená – **prírodná rezervácia Zborovský hradný vrch**.

Bardejov. Mesto v severozápadnej časti Ondavskej vrchoviny v oblasti ústí Šibskej vody a Kamenca do Tople. Najstaršia písomná správa pochádza z roku 1241. Pre polohu na významnej obchodnej ceste medzi Čiernym morom a Baltským morom sa z malej osady vyvinulo bohaté mesto, ktorému venovali pozornosť všetci uhorskí panovníci. Mestské opevnenie zo 14. storočia patrí k najzachovalejším na Slovensku. V roku 1376 ho kráľ Ľudovít I. povýšil na slobodné kráľovské mesto. Rozvinutá remeselná výroba v 64 špecializáciách s viac ako 50 cechmi vyniesli mesto v 14. a 15. storočí na vrchol slávy a bohatstva. Pod vedením rektora výnimočnej humanistickej mestskej školy Leonarda Stöckela sa stalo v 16. storočí centrom kultúry, vzdelanosti i formovania náboženského života. V Gutgeselovej tlačiarňi bol okrem iných vzácných diel v roku 1581 vytlačený katechizmus Martina Luthera, ktorý je považovaný za prvú prácu preloženú do vtedajšej slovenčiny. V roku 1883 bola založená továreň na výrobu hračiek. Napriek vybudovaniu železnice z Prešova v roku 1893 slabý priemysel a nerozvinuté poľnohospodárstvo zapríčinili silnú vlnu vysťahovalectva. K rozvoju došlo až po druhej svetovej vojne, kedy sa rozšíril priemysel, školstvo, vznikli sídliská. Historické obdĺžnikové námestie je lemované z troch strán meštianskymi gotickými a renesančnými domami. Najvzácnejšou zo stredovekých stavieb je monumentálna gotická bazilika svätého Egídia na severnom konci námestia, jedna z najvýznamnejších národných kultúrnych pamiatok na Slovensku. Jej jedenásť gotických krídlových oltárov s tabuľovými malbami patrí k európskym unikátom. Na námestí stojí aj vzácna goticko-renesančná radnica z rokov 1505 – 1509, dnes sídlo a expozície Šarišského múzea. Od roku 1950 je Bardejov mestskou pamiatkovou rezerváciou. Za rozsiahlu renováciu historickej časti v 70. rokoch 20. storočia mestu udelila v roku nadácia ICOMOS pri UNESCO Európsku cenu – zlatú medailu. V roku 2000 bolo historické námestie spolu s komplexom stavieb tvoriacich židovské suburbium zapísané do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO. Mestom prechádza červeno značená diaľková turistická trasa Cesta hrdinov Slovenského národného povstania (Devín – Dukla) a zároveň súběžná Európska diaľková turistická trasa E8).

Názvy informačných panelov

1. História Bardejovských Kúpeľov
2. Vegetácia okolia Bardejovských Kúpeľov
3. Geologická stavba územia
4. Národná prírodná rezervácia Magura
5. Prírodná rezervácia Zborovský hradný vrch
6. Z dejín hradu Makovica

